

niets van dat het geboren is, en eerst een of twee jaren daarna begint het zelfbewustzijn in het kind te ontwaken.

KUYPER.

„Als de botte volkomen is”

Want voor den oogst, als de botte volkomen is, en de onrijpe druif rijp wordt na den bloei, zoo zal Hij de ranken niet onvruchtbaar laten, en de takken wegdooien en afkappen.

Jesaja 18:5.

Het woord *botte* verstaat de meesten niet meer, maar uitnemend goed begrijpt nog een iegelijk, wat het is als een boom aan zijn takken uitbott. Datgene nu wat aan de takken uitbott, noemden onze vaderen, zoolang het nog geen ontkiemen of bloei van rijpe vrucht was, de *botte*, waar wij meer gewoon zijn van *knap* of *uitspruit* te spreken.

„Als de botte volkomen is”, bedoelt derhalve dien toestand van den strik of van den wijnstok, als het uitspruitel aan de takken in zooverre voltooid is, dat de knop niet meer zwelt en de druif aan den tros niet meer toeneemt in omvang, en dat toch de bloem nog niet ontkiemen of de druif nog niet tot rijpheid gekomen is.

Daarom staat er dan ook: *Yfrit den Jofit, als nu de botte volkomen is, dan zal Hij de ranken niet onvruchtbaar laten en de takken wegdooien en afkappen.*

Waarop doelt dit nu?

Op niets anders dan op het uitbotten van de zonde aan de takken en ranken van ons hart. Jesaja profeteert hier tegen Moerland. In dat heidensch land woelt de ongerechtigheid, en is op het punt tot zulk een macht te raken, dat men Israël zal te lijf gaan en Gods volk vernietigen.

En nu komt de profeet in den naam des Heeren, om Israël aan te zeggen: Vrees niet, want wel liet Ik de ongerechtigheid dufter geworden. Maar als ze nog *iets* verder zal gerijpt zijn, en bijna tot haar doel zou komen, juist op het oogenblik, waarop de botte, de uitbottende volkomen zal zijn, dan zal Ik mijn macht en majesteit toonen, en al dit uitspruitel der ongerechtigheid uitroeien en vernietigen.

En natuurlijk, wat hier voor de zonde van Moerland geldt, geldt ook voor de ongerechtigheid in ons eigen midden. God de Heere laat het kwaad der zonde uitbotten, bloeien, rijpen en bijna vrucht dragen; maar juist als de ongerechtigheid aan haar onheilgeug oogen toe zou komen, dan treedt zijn Majesteit tussenbeide en kapt Hij alle tak der zonde en alle ongerechte rank weg.

De les der zielkunde die hierin ligt is goud waard.

Wie toch geen vreemdeling is in zijn eigen hart, kent zeer wel allerlei zondige ranken, die ook aan den wijnstok van zijn eigen zieleleven uitschieten, en begrijpt soms niet waarom God de Heere al zulke zondige uitspruitels niet terstond wegkapt.

Dit doet de Heere gemeenlijk niet. Het is maar uiterst zelden, dat Hij een zondige overlegging, een onheilgeug naadterp, dat er geen spoor van achter blijft. Veel eer ontvangen we lang niet zoo zelden den indruk, alsof God de Heere zulk een boze kiem ontkiemen laat, en soms ons zelfs in allerlei verzoeking leidt, die deze kiem nog bedauwt en besproeit. Ja, alsof God de Heere wel verre van ons zulk een onheilgeug tegen te staan, ons er de paden voor eent.

Is nu een ziel niet uit Gods Woord geleerd, dan werkt dit antinomiaans. D. w. z. dan raakt zulk een ziel onder de onheilgeug voorstelling, alsof zulk een zonde eigenlijk zoo diep zondig niet was, en alsof, waar God er niet tegen strijdt, ook wij van dien strijd tegen zulk een onheilgeug neiging wel mogen afdalen.

En zoo zijn er kinderen Gods geweest, die soms lange jaren, een enkele tot aan zijn dood toe, zulk een boezemende bijhielden, en er zich aan wendden, om met zulk een doodelijke wonde in hun hart voort te leven.

Zoals Paulus zegt: „Daarom zijn er onder u zoovele geestelijken krank.”

Wie daarentegen uit Gods Woord geleerd is, die weet, dat God in de zwerf niet pleegt in te snijden, eer de zwerf geheel uitgebot en gerijpt is; maar ook dat de zwerf al den tijd voor *onze* rekening, voor *onze* verantwoordelijkheid blijft.

Vergis u dus nooit over den toestand uwer ziel.

Dat alles u naar wensch gaat en dat uw overleggingen en plannen slagen en gelukken, is op zichzelf nog nooit een bewijs, dat ge op Gods weg zijt en de Heere met u optrekt.

Als een dief die in wijk breken, de deur niet op het nachtslot, den wachthond niet in zijn hok en den bewoner van huis vindt, zou die dief ook wel van *geen* kunnen spreken, zooals Gods voorziening bestuurt zijn diefstal begunstigt. En daarom mag goed geluk, succes, of wat men vroemelijk zegen noemt, nooit maatstaf voor u zijn, om het zedelijk gehalte van uw streven en bedoelen te beoordeelen.

Goed geluk, zegen of succes komen uit Gods verborgen raad, en naar dien verborgen raad moogt ge nooit uw zedelijk leven beoordeelen. Maatstaf voor goed en kwaad blijft *altijd*, blijft in ieder geval, eeniglijk en uitsluitend de *geopenbaarde* wet Gods.

Dat spreken van „kenmerklijk gezegend”, niet om tot dank op te wekken, maar als waarmerk dat ge op den goeden weg zijt, is daarom *altijd* antinomiaans, en in zijn hart antinomiaans.

Vooraf moet altoos gaan het *zedelijk* oordeel, of ge een zaaksgerechtigheid hebt en in uw bedoeling uit het geloof hebt gehandeld. En dan moogt ge zeer zeker ook op den zegen des Heeren merken, doch uitsluitend om te overvloediger in den dank uws harten, in de varren uwer lippen” en in de offerande van uw toegewijding te liden.

Alleen zoo ge dezen antinomiaanschen zuurdeem uithant, zult ge dan ook getrouwt staan in uw lot en getrouwt tegenover de ontwikkeling der wereldgebeurtenissen.

Getrouwt in uw lot.

Vaak toch is er een ongerechte man die tegen u opkomt, tegen u bouwt, en u het leven bitter maakt.

Ziet gij nu hoe zulk een ongerechte man vooropdoet heeft, hoe de hoovaardij hem omringt als een keten, en hoe hij zijn wortel uit-

slaat als een inlandsche boom, dan maakt dat bang, dan wordt dat een aanstoot voor uw geloof, en doet u ten leste vragen: „Ben ik wel op den goeden weg?”

Weer antinomiaansch dus; want dan laat ge het antwoord op de vraag, of gij goed of kwaad doet, afhangen van het *succes* dat uw tegenstander heeft.

Maar verstaat ge het woord, dat God, eerst *als de botte volkomen is*, het snoeiemes in den rank der ongerechtigheid zet, dan verandert dit opeens geheel.

Dan toch doorziet ge het, hoe God de Heere zulk een ongerechtigheid laat uitbotten, en zijn ongerechtigheid drijven laat uitbotten, en bijna tot rijpheid en gedijen laat komen, om het dan, als het kwaad eindelijk zijn volle vrucht zou dragen, met wortel en tak uit te roeien. Voor u een beproeving en voor hem een verzwaring van zijn oordeel.

Maar ook, dan zijt ge getrouwt met het oog op de ontzettende gisting in staat en maatschappij.

Immers dan gevoelt ge, hoe God de Heere ook op dat terrein de boze verschijnselen niet smooit in de kiem, maar laat opschieten en uitbotten, om ze dan, als ze bijna gerijpt zijn, in een oogenblik te verdooien door den adem zijnsmonds.

Zoo zal het eens toegaan in de wederkomst des Heeren, en zoo gaat het nu reeds gedurig toe, als een profetie van wat dan zal komen.

Zijt ge nu antinomiaans, dan zegt ge: In dit kwaad is Gods oordeel, en dus mag ik er niet tegen ingaan. Wie toch zou zich tegen den Heere durven verzetten?

Maar zijt ge een kind van God en heeft ge dus voor zijn Woord, dan bant ge al zulke antinomiaansche gedachtenlijnen met heilige verfoeking uit uw ziel en uit uw levenskring uit; het verstaande, dat wel God de Heere al zulk kwaad geworden laat, maar dat de zonde die er in zit, voor rekening blijft, van wie ze doet; en dat gij aan die zonde en aan dat kwaad ook zelf medeplichtig zult staan in zijn oordeel, zoo ge niet, naar luid van Gods *geopenbaarde* ordonnantien, er met al het vermogen dat u op de hand is gezet, tegen ingaat en tegen strijdt.

KUYPER.

Amsterdam, 20 Nov. 1891.

Weer hebben zich ook deze week een kleine honderd nieuwe abonneenten aangemeld, om profijt van de Premie over den Heidelbergischen Catechismus te trekken.

Nu is dit niet onbegrijpelijk, want de Premie levert een voordeel op van niet minder dan *Twaalf Gulden*; en de betaling in zestien termijnen à *f. 0.75* is zoo gemakkelijk mogelijk gemaakt.

Maar juist daarom kunnen we niet ernstig genoeg ons verzoek herhalen, dat onze abonneenten toch tot *beslissing* mogen komen, en zoo ze inteekenen willen, dit thans onverwijld doen.

Immers nog altoos zijn er ruim twee duizend vijfhonderd abonneenten die niets van zich hooren lieten, en daar elk abonneent recht op twee exemplaren van de Premie heeft, doordiet toch een ieder dat het ons onmogelijk is de oplage te bepalen, eer we althans eenigermate weten, hoeveel van deze 2500 abonneenten nog wenschen in te teekenen.

De wederzijdsche waardeering, die op het Sociaal Congres zich zoo duidelijk uitdrukte, was daarom zoo schoon, omdat ze volkomen oprecht was, en in geen enkel opzicht kan toegeschreven aan een altoos bedenklijk *compromis*, noch ook aan het bedekken van wederzijdsche overtuigingen.

Mannen, en ook theologen, van zeer onderscheidene richtingen waren hier saam, die geen oogenblik aarzelen het openlijk uit te spreken, dat ze de kerkelijke of theologische insichten van anderen volstrekt niet deelden, deze in menig opzicht zelfs voor hoogst gevaarlijk hielden, en geen oogenblik aarzelen zouden om deze principieel te bestrijden.

Maar behield zoo een iegelijk zijn eigene kerkelijke en theologisch inzicht ongedeeld en ongeschonden, men zag evenzoo met volkomen helderheid in, dat men in die stukken der waarheid, die in de sociale quaestie toonevend zijn en dus onze overtuiging beheerschen moeten, geheel *eenstemmig* dacht.

Er was dus geen gezochte noch gemaakte eenheid, maar een eenheid waarin innerlijke waarheid school.

Omdat men over de fundamentele stukken der waarheid, die hier in aanmerking kwamen metterdaad eender dacht en eenzelfde belijdenis had; daarom en daarom alleen, kon men zonder zweem van verwarring, en zonder schijn van beginselverloochening, uitnemend wel over de sociale vraagstukken saamspreken, en saam tot besluiten komen.

Iets wat zoo waar is, dat men juist in de eerste sectie, waar anders de verschillen het sterkst hadden moeten uitkomen, het eendrachtigst saamwerkte en het minst met verschil van inzicht had te worstelen; terwijl men omgekeerd in de derde sectie, waar iemand, die niet op de hoogte was, allicht zou gezegd hebben, dat het verschil van inzicht het minst zou uitkomen, veel meer moeite had, om tot vaste besluiten te geraken.

En nu weten we wel, dat de eerste sectie minder met den eisch der werkelijkheid in aanraking kwam, terwijl de derde sectie juist de moeielijkste positie had, omdat ze op elk punt met dien eisch had te rekenen, maar het pleit dan toch voor de mogelijkheid van samenwerking ook onder theologen van verschillende richting, dat in de theologische sectie, als we haar zoo noemen mogen, de eendracht en de overeenstemming geen oogenblik schade leed.

Dit resultaat nu achten we van het hoogste gewicht.

Christenen zijn nu eenmaal niet op elk punt van gelijk inzicht, en toch moeten ze op menig terrein saamwerken.

Nu kan die samenwerking op tweeërlei wijze verkregen.

Of kunstmatig, doordien men in de oppervlakte blijft zweven, de verschillen bedekt, en zoo een gefingeerde eenheid toovort.

Dat was de weg der Irenischen.

Of wel doordien men duidelijk uitspreekt, waarin men verschilt, maar ook waarin men eenstemmig denkt, en alsnu, dat bestreden terrein mijdende, saamkomt op al zulk terrein, waarover men uit volle overtuiging verklaart saam eender te denken, en alsnu zijn samenwerking tot dit terrein bepaalt.

Zoo wenschte de *Herant* het steeds.

En het Sociaal Congres heeft thans opnieuw het bewijs geleverd, dat deze methode metterdaad de vuurproef kon doorstaan en zich kenmerkte door volkomen *oprechtheid* en door groote *veerkracht* te gelijk.

Onlangs gaven we een kort uittreksel van een rede op 20 October jl. door Prof. Dr. J. Wolter gehouden, en die ter perse ging onder den voor menigen volstrekt onverstaanbaren titel van „*De wetenschap van den Logos*.”

Niets is moeilijker dan het begrip „Wetenschap” te bepalen, en wat „Logos” zij, is zoo bijna onmogelijk uit te drukken, dat ook wij voor schakel zinken zouden, zoo van ons gevergd werd in een korte omschrijving, voor alle burgers en boeren, verstaanbaar, duidelijk, glashelder en op uitsluitende wijze, d. w. z. *volledig* weer te geven, wat die titel van „Wetenschap van den Logos” bedoelt.

Dit ligt er nu niet aan, dat Prof. Wolter te geleerd is, want maakt halve geleerdheid troebel, kerngezonde en voltooide geleerdheid, gelijk de zijne, is zuiver als het licht.

Prof. Wolter's rede is dan ook doorzichtig en helder als een boschtrekreepe op een zonnigen zomerschen dag.

Maar zooals er nu eenmaal allerlei dingen in het boerenbedrijf voorkomen, die de knapste boer nooit zoo aan een steedsch jufferje kan uitleggen, dat se er *alles* van begrijpt, zoo zijn er zaken ook in het professorenbedrijf, die men met den besten wil nu niet in alles duidelijk kan maken voor een anders knap burgerman.

Geen haer van ons hoofd denkt er dan ook aan, om zulk soort redevoeringen in de *Herant* te gaan toelichten.

Dat zou er iets van hebben, alsof schrijver dezes zich inbeelde, de dingen duidelijker te kunnen zeggen dan zijn ambtgenooten elk voor hun eigen vak; en daarvoor wenschen we ons te wachten.

Steeds bepaalden we ons dan ook tot de korte aankondiging van zulke redevoeringen en lieten het verder aan onze lezers over, om zelf het profijt en het genot te hebben van wat de lezing der rede aanbod.

Ons was het genoeg zoo we tot die lezing hadden geprikkeld. En nu weten we wel, dat veel het de dwaasheid zelve vinden, dat wij aan de eenvoudige liederen in den lande de lezing van rectorale oratiën aanbevelen, maar tegenover veroorloven wij ons de opmerking, dat nu sinds jaren ons blad kost zwaar genoeg bood, om ook een eenvoudiger publiek op de lezing van rectorale oratiën voor te bereiden; vooral wanneer men, gelijk Prof. Wolter deed, zijn citaten vertaalt in het Hollandsch.

Calvinisten kunnen tamelijk diep en helder denken. Ze staan er in dit opzicht heel anders aan toe dan de Methodisten. Ze hebben een eigen leven en wereldbeschouwing en hebben die doorgedacht. Het resultaat van wat de knapste mannen eeuwenlang gepensd hebben, is in hen gevangen. En wel hoort men deze mannen meer dan eens klagen, dat de prediking *niet diep* genoeg gaat, maar bijna nooit dat ze te diep ging. Dat we op deze rede van Prof. Wolter terugkomen heeft dan ook een ander doel. Ze draagt namelijk een *exceptioneel* karakter, dat waard is kortelijk te worden toegelicht.

Toen de Vrije Universiteit in het leven trad, is door meer dan één de valsche en onware voorstelling gegeven, alsof ze een stichting ware, uitsluitend bestemd om Dienaren des Woords te vormen.

Hier nu kwamen we steeds tegen op. Niet alsof we dit doel gering zouden schatten.

Werd de keuze voor een land gesteld om het desnoods met gebrekkige artsen, rechters enz. te doen, maar uitaanemende Dienaren des Woords te hebben, zou zouden wij geen oogenblik aarzelen, om het laatste te kiezen.

Als een land en volk geheel wegzinkt moet het klagen: Niet één profet is ons gebleven. En als er maar weer allerwegen goede profeten in het land opstaan, komen straks de goede artsen, rechters enz. vanzelf; maar nooit omgekeerd.

Neen ons protest tegen die voorstelling ging alleen daarom uit, omdat er uit bleek, hoe volstrekt niets vele goede Christenen begripen van den strijd die ook in de wereld der gedachten is aangebonden.

Ze zien niet in die overigen kundige en vroede mannen, die nog altoos vrede nemen met de Staatsuniversiteiten, hoe geheel de wereld van ons hooger bewustzijn almeer uitsluitend leven gaat uit de rede en uit de zondige natuur; daardoor noodzakelijk anti-Christelijk wordt; en ten slotte niet alleen het geloof aan den Christus, maar geheel de Christelijke religie, en dus ook het geloof aan een Almachtig God, aan zijn heilige ordonnantien en zijn voorziegnig bestel uitbant; en hoe ons volk, en onze beste jonge mannen in dat volk, onherroepelijk verloren gaan, zoo de wateren van dezen stroom steeds meer heel ons land

overvloeien en er geen andere ontwikkeling van wetenschap tegenover wordt gesteld.

De Vrije Universiteit bedoelt dan ook heel iets anders dan enkel een kweekschool voor aanstaande predikanten te zijn. Ze bedoelt niets minder dan om tegen de anti-Christelijke ontwikkeling der wetenschap een Christelijke ontwikkeling der wetenschap over te stellen. En ze is Calvinistisch, ze is Gereformeerd, niet om daarmee partij-oogmerken na te jagen, maar omdat wie op wetenschappelijk gebied optreedt, voor zich zelf moet hebben uitgemaakt, niet alleen of hij in den Christus Gods geloof, maar ook of hij in den Christus geloof op Doopersche, Luthersche, Methodistische of Gereformeerde wijs.

Hieruit echter vloeit vanzelf voort, dat het niet aangaat van de Vrije Universiteit de welgerijpte vrucht te vergen, eer ze tijd heeft gehad, om haar ontzaglijke taak door te denken.

Haar roeping toch is het, om op elk gebied en voor elke wetenschap die ze doceert *school* tegenover *school* te plaatsen. School tegenover school, niets minder dan dat.

Een *theologische school* tegenover de theologische school der Modernen, Groningers en Lithen. Een *juridische school* tegenover de juridische school onzer revolutionairen en pantheïsten. En zoo ook een *litterarische school* tegenover de school onzer paganiatische of heidensche litteratoren. En zelfs als men daarmee gereed zal zijn, is men er nog niet, maar moet evenzoo een algemeen *wetenschappelijke school* geplaatst tegenover de valsche wetenschappelijke school van het rationalisme en het naturalisme, teneinde *den weg die tot kennis leidt* van uit het Christelijk standpunt af te bakenen.

Een *theologische school* nu is op ons standpunt niet een theologie, die met den groeten hoop meegaat, en voorts apologetisch enkele aanvallen afslaat of wilkeurig enkele waarheden bijhoudt; neen, maar zulk een theologie, die uit *eigen beginsel* en naar *eigen methode* voor alle vakken der theologie tot zulk een *principieele* voorstelling leidt, dat vanzelf de waarheid ten voeten uit aan het licht trede en een eigen theologische wereld voor ons bewustzijn kan oprijzen.

Een *eigen juridische school* is niet een onderwijs in de onderscheidene vakken der rechtsgeleerdheid, waarbij men den gewonen gang volgt, maar hier en daar de elders gewonnen resultaten ombuigt, voorzoo veel het geloof aan Gods Woord dit noodzakelijk maakt, of op grond van Gods Woord nu en dan critiek op de gangbare opinie oefent; neen, maar zulk een rechtsgeleerdheid, die uit een *eigen beginsel*, naar *eigen methode*, tot zulk een *principieele* opvatting van het recht en zulk een *voorstelling* van het recht voor de onderscheidene vakken leidt, dat, mits één vak maar principieel zij uiteen gezet, de principieele uiteenzetting van alle andere vakken vanzelf kan volgen.

En zoo nu ook is een *litterarische school* in den door ons bedoelden zin niet een litterarische studie, waarbij men de lezing van enkele te banaale schrijvers verbiedt, nu en dan op het verkeerde van de heidensche litteratuur wijst, en waar het pas geelt eenige critiek oefent; neen, maar zulk een, die een *eigen beginsel* ontdekt, uit dat beginsel naar een *eigen methode* voortarbeidt, en alsoo ongemerkt en met noodzakelijkheid voor alle vakken der philologie tot zulk een *voorstelling* en *opvatting* geraakt, dat geheel de litterarische studie met het diepste van onze belijdenis in overeenstemming komt.

Welnu, juist dit is het wat ook Prof. Wolter heeft ingezien, en het is aan dit inzicht dat we zijn poging danken, om in zijn rectorale oratie door te dringen tot in den wortel van zijn vak, en dien wortel zoo bloot te leggen, dat een ieder thans gevoelen kan, hoe ook de philologische studie een geheel andere wordt, zodra ze beoefend wordt door een Christen, die Christen ook in zijn wetenschap wil zijn en is.

Zeer juist toch ging hij daarbij uit, niet van zijn persoonlijke overtuiging, maar van de principieele beschouwingen over den mensch, het bederf onzer rede door de zonde, de verlichting door den Heiligen Geest, de algemeene genade enz., gelijk die door het Calvinisme, dank zij Calvijn's arbeid, nu al deze eeuwen geleerd zijn.

Zijn collectie citaten uit Calvijn is dan ook even keurig als voortreffelijk.

En na zich aldus te hebben afgevraagd, van welke beschouwing omtrent den mensch en de menschheid, omtrent de rede en haar krankheid en genezing, een belijder van den Christus had uit te gaan, heeft hij ons een weg afgebakend, waarlangs de philoloog, zonder een oogenblik aan zijn eigen overtuiging ontrouw te worden, zich op classieken bodem kan voortbewegen naar zijn doel.

Dat de theologische school hiermede eerder gereed was dan de litterarische baart daarbij geen verwondering. Voor haar lag de zaak veel gemakkelijker, en het moeilijkt lag ze op litterarisch gebied.

Maar juist daarom herhalen we hier onzen te warmer dank aan Prof. Wolter, die ook op zijn zoo veel moeilijker terrein de koe bij de hoorns dorst vatten, en ons een zoo uitmuntend geslaagde eerste poging geleverd heeft, om licht in deze duisternis te ontsleken.

Een treurig schouwspel levert op dit oogenblik de Vrije kerk van Waadland in Zwitserland op.

Ook daar heeft men, toen de vrucht van den *Reveil* doorbrak, geoordeeld boven Calvijn uitgewassen te zijn, en geen confessie meer van nood te hebben. Het zou alleen de lieftde Christ zijn die allen saambond, en hoogstens de hoofdwaarheden der Christelijke religie zouden de banden zijn.

Doch de gevolgen van dit goed bedoelde, maar slecht gekozen standpunt zijn dan ook niet uitgebleven.

De druk der *Vermittlungstheologie* is ook op de Theologische school te Lausanne haar verdelende invloed gaan uitoefenen. Van Irenisch is men methodistisch, van methodistisch mystiek en van mystiek ethisch geworden, en nu is men reeds zoo ver, dat Prof. Astié, die door heel Europa als een belijden Christen en als een steunpilaar van de Christelijke beweging gold, openlijk met alle orthodoxie gebroken heeft en tot het modernisme is overgelopen.

Hij heeft namelijk in een opzettelijke uiteenzetting geloofend, dat Christus reeds bestaan had vóór hij te Bethlehem geboren werd. Hij gaat dus achter de Arianen terug; is niet eens een oud-Groninger meer; maar ziet in Jezus niets dan een mensch, geboren gelijk elk onzer, alleen rijker met religieus genie begaafd.

Natuurlijk is hiermee de laatste draad die hem aan de orthodoxie bond, doorgesneden. Prof. Astié is van nu aan eenvoudig een besadigd moderne.

Doch wat is nu het ergste? Dit, dat deze hoogleraar aan deze kerkelijke school reeds jarenlang deze zelfde denkbeelden aan zijn studenten inprentte eer het publiek er van wist.

Dat dus de meeste jonge predikanten, zooder er openlijk voor uit te komen, reeds feitelijk met de Christelijke religie gebroken hadden.

En dat thans nu het kwaad uitkomt, deze jonge predikanten het voor hun leermeester opnemen, en de kerk van Waadland, wel verre van als één man voor de ere van den Christus op te komen, zich voor een goed deel tegen den Christus en voor Prof. Astié verklaart.

Want wel hebben zijn ambtgenooten gevoeld dat er toch iets moest gedaan worden, maar ook zij hebben geen vast standpunt, en kunnen dus hoogstens tegenprutten. Al hun krachtsbetoon heeft dan ook hierin bestaan, dat ze Prof. Astié die jaar de openingsrede zou houden, gezegd hebben, dat het beter was, dit jaar de openingsrede achterwege te laten.

Fraaie practijk. De man die van den Christus afziet, mag geen openingspeech houden. Dat zou de eere der school in gevaar brengen. Maar onderwijl mag hij wel college geven, en wel voortgaan de studenten van Lausanne voor zijne anti-Christelijke denkbeelden te winnen. Prof. Godet is voorts over we kunnen nagaan de eenige die den ernst van den toestand inziet, en van uit Neuchâtel alarm sloeg.

En wat doen nu de volgelingen van Astié in Waadland? Ze prikkelen het Kantonaal particularisme. Een professor in Neuchâtel heeft geen recht zich met de kerk van Waadland in te laten.

Zoo diep zank men te Lausanne reeds. Alle academisch begrip van de kerk is er te loor geraakt.

En wat is nu de houding van de *Quarterly register* van de zoo hoog geloofde *Presbyterian Alliance*?

Och, zij ziet niets in dit geschied dan een *gijnlijk theologisch disput*. Natuurlijk, deze beginsellooze *Alliance* poogt te bloeien op denzelfden gijnigen wortel waaruit het kwaad in de Waadlandsche kerken opschoot.

Denk slechts aan haar onzinnig bedrijf, om een *Common Creed* te laten aannemen. Natuurlijk zou dat een *Common Creed* moeten zijn, waaraan ook Prof. Astié zijn adhaesie zou kunnen schenken.

Niet genoeg kunnen we onze lezers danken voor de milde bijdragen, die ze voor Kootwijk inzonden.

Reeds bijna twee duizend gulden is, in onze dagen, bij zulk een inzameling een schoon resultaat.

Toch zijn we er nog op verre na niet, en het is misschien goed, dat dit eens duidelijk worde gemaakt.

Kootwijk is het duurste dorp, waarop men van Gereformeerde zijde arbeidt.

Dit ligt deels aan de armoede van dit dorp en deels aan zijn ligging.

Het is namelijk gedeelt in twee gehuchten, of buurten, het één Kootwijk en het andere Kootwijkerbroek. Kootwijk is daarbij het kleinste en telt nog niet één zede van de bevolking van Kootwijkerbroek.

Nu staat kerk en pastorie in Kootwijk, op anderhalf uur afstands van Kootwijkerbroek.

Dit maakt dat er Zondags twee diensten moeten zijn, één te Kootwijk en één te Kootwijkerbroek, en dat er zoo ook in beide gehuchten een Christelijke school moest geopend.

Voor dit kleine dorp is dus in twee diensten en in twee scholen te voorzien, terwijl de bevolking van beide niet dan een *zeer kleine* bijdrage kan leveren.

Voor die beide kerkelijke diensten is nu per jaar minstens *f. 800*, + *f. 150*, + *f. 350* = pl. m. *f. 1300* noodig, en bij de beide scholen moet de eerste vijf jaar pl. m. *f. 2500* bij; en later na de aflossing van het geleende geld nog *f. 2000*.

Per jaar kost Kootwijk thans dus pl. m. *f. 4000*, en later *f. 3500*.

Hiervoor ontvingen wij dusver dit jaar bijna *f. 1800*, en blijft alsoo nog *f. 2200* ongedekt.

Wel een reden dus voor diegenen onzer lezers die nog *niet* deden, om ook hunnerzijds ons een bijdrage te zenden.

Toch spreekt het vanzelf, dat voor de *kerkelijke* diensten ook van elders hulpe moet dagen.

De Synode te 's-Gravenhage heeft namelijk aan de deputaten van de noodlijdende kerken (zie de Acta) uitdrukkelijk last gegeven, om uit de ingekomen gelden

in trak te l D N aller kant Koo ged kuni Is selvo leers om twee kens van N geen te v terst haar dik en o dan D Hard ken deze wijk depu last allere afwij Koot haad St d dat d nieuw word van t Dit voor d gehou de cla opgav classis zonde De naa e kerker Ker handel noodli toonen

Ontv te Putt Totat

In 2 meerde ervaren Ds. Gis ala vol

Zoo al Amsterd verplegin karakter Het is ook in v de verze uitlaten minder i dat groe te Ook de kring der miscreen, sprongen

In de maand, b den beke eerst eeni waaraan Doleeren „ds. Gisp beid v geindied van Kam inriching worden „Nu de schijnt, z pogingen ten te str Gisp en „Verdee Gij zijt, lijken blijf aan Jenni onderstell kloklips, gevoel v waar andi ook einde ook op b leven sant ondersteld, liders gesa Jemierich Intussich hartstocht Indim Dr. formeerde beled, zo pathie tege vloeiende voort. Het verbreid w de uitlatin den, maar versoumen en gesche behoort, of modernen, bied naar d En of he leven tot i volk, en m is mlyn G woorden k eigen heer

Zoo zal sterker zij komt daan nien, dat w Onse sterkt wie in zij schen de k van menach en neemt d leeren wij o achten dan

Wij hebbe op elk ge onderscheldi

Het pnt zelfde dat

goed bedoelde, niet zijn dan ook
gheologie is
ol te Lausanne
an uitloefden
odistisch, van
van mystiek
reeds zoo
heel Europa
als een steun-
eweging gold,
gebroken heeft
geloopen.
zettelijke uit-
Christus reeds
hem geboren
Arianen terug;
er meer; maar
msch, geboren
met religieus
laatste draad
ond, doorge-
envoudig een
an deze ker-
te zeldde
ten inprente
predikanten,
komen, reeds
religie gebro-
nad uitkomt,
or hun leer-
van Waadt-
aan voor de
komen, zich
Christus en
genooten ge-
aan worden,
t standpunt,
nprutellen.
an ook hier-
dit jaar
zegd hebben,
openingrede
s aliet, mag
Dat zou de
engen. Maar
even, en wel
usanne voor
in te winnen.
we kunnen
ast van den
chatel alarm
en van Astié
Kantonnaal
Neufchatel
e kerk van
anne reeds.
de kerk is
en de Quar-
og geloofde
chil dan een
te Alliance
giffigen wor-
adlandsche
nig bedrijf,
aannemen.
mon Crede
Astié zijn
lezers dan-
lie ze voor
ilden is, in
meling een
re na niet,
t eens dui-
rp, waarop
heidt.
de van dit
twee ge-
ootwijk en
ootwijk is
t één zesde
rbroek.
Kootwijk,
ootwijker-
te diensten
in één te
ik in beide
moest ge-
twee dien-
rzen, ter-
t dan een
sten is nu
t / 350 =
de beide
ar pl. m.
ssing van
lus pl. m.
dit jaar
g f 2200
en onzer
ook hun-
en.
voor de
ers hulpe
heeft na-
noodlij-
rukkelijk
n gelden

in de eerste plaats de f 800 voor het
traktement van den predikant te Kootwijk
te helpen voldoen.
De zaak ligt zoo.
Naar Gereformeerde kerkenordening moet
allereerst elke kerk zelf voor haar predi-
kant zorgen. Steeds moet er dus ook te
Kootwijk en te Kootwijkerbroek op aan-
gedrongen, dat men daar doe wat men
kunne.
Is nu echter een kerk buiten staat, om
zelve geheel in het traktement van haar
leeraar te voorzien, zoo rust de plicht
om het ontbrekende aan te vullen in de
tweede plaats, altoos naar Gereformeerde ker-
kenordening, op de classis. Hier dus de classis
van Harderwijk.
Nu bleek echter, dat ook deze classis
geen kans zag, om het ontbrekende aan
te vullen, en is hierdoor deze classis ach-
terstallig gebleven in het nakomen van
haar verplichtingen. Iets wat voor den pre-
dikant te Kootwijk hoogst onaangenaam
en op zich zelf ongeoorloofd is. Reeds meer
dan een jaar ontving hij geen traktement.
Dit laziende, heeft toen de classis van
Harderwijk zich tot de gezamenlijke ker-
ken in haar Synode van 1891 gewend, en
deze heeft toen besloten, om de classis Har-
derwijk te berichten, dat zij bereid was om haar
deputaten voor de noodlijdende kerken
last te geven, uit de inkomende gelden
allereerst het ontbrekende voor Koot-
wijk aan te vullen, nadat de kerk te
Kootwijk, en daarna de classis het hare
hadden gedaan.
Slechts verbond ze hieraan de voorwaarde,
dat door den kerkeraad van Kootwijk geen
nieuwe geldelijke verbintenissen zouden
worden aangegaan, dan onder goedkeuring
van twee deputaten.
Dit nam de classis aan, en de deputaten
voor de noodlijdende kerken zijn alzo thans
gehouden en gemachtigd, om overwijd aan
de classis van Harderwijk te vragen staat
en opgave van hetgeen door de kerk en de
classis gedaan is, en voorts het ontbrekende
zonder vertraging aan te vullen.
De zaak is dus thans op den goeden weg en
naar de beginselen van het Gereformeerde
kerkrecht geregeld.
Kerk en classis weten nu hoe zij te
handelen hebben, en deputaten van de
noodlijdende kerken zullen ongetwijfeld
toonen, hun plicht en roeping te kennen.
KUYPER.
Voor Kootwijk.
Ontvangen door Dr. A. KUYPER van J. v. W.
te Putten f 10.
Totaal ontvangsten f 1784.21/4.
Uit de Pers.
In zake de poging om ook van Gerefor-
meerde zijde in de behoefte aan kundige
en ervaren ziekenverzorging te voorzien, schrijft
Ds. Gispin in de *Bazuin* van de vorige week
als volgt:
Zoo als ge ook uit de *Bazuin* vernemen licht, is te
Amsterdam een begin gemaakt met Christelijke
verpleging die, naar we hopen, eenmaal een gemeentelijk
karakter zal dragen.
Het is bereytenwaardig, dat de Hervormde broeders,
ook in verband met deze zaak, zoo onwettelijk over
de vereeniging der Ned. Ger. en Christ. Ger. schijnt
niet te willen. Reeds het feit, dat er nu een scheuring
minder is, moet tot dankbaarheid stemmen. Maar
dat het juist tegendeel uitwerkt, getuigt niet van
grote liefde voor de waarheid noch voor den naam.
Ook de eenvoudige poging om te trachten in den
kring der eigene gemeente, een arbeid der liefde te orga-
niseren, wordt aan, ik weet niet welken, boze ver-
sprongen en bedoelingen toegeschreven.
In de *Stemmen voor Waarheid en Vrede*, van deze
maand, bespreekt Dr. Bronsveld ook deze poging, op
den bekenden onwettelijken en scherpen toon. Na
eerst eenige pijnlijk verschijnselen genoemd te hebben,
draait hij de schuld eenig en alleen op het hoofd der
Doleerenden, wordt geleid, zegt de kroniekschrijver.
Ds. Gispin is kennelijk zeer ingesloten met het denk-
beeld van ziekenverpleging, waar *Gereformeerde*
gezindheid onveranderd is. Ook de heer Lindboom
van Kampen, verheugt zich in het denkbeeld van een
inrichting, waarin Gereformeerde zusters zullen opgeleid
worden.
«Nu de Doleerenden en «Agescheidenen», naar het
schijnt, zullen samenwonen, zal het dus niet aan
pogingen ontbreken, om met gemeenschappelijke krach-
te te streven naar de verwetening van der heeren
Gispin en Lindboom wenschen».
«Verdeelen — en heerschen»!
Gij ziet, hoe Dr. Bronsveld de taal der onverzoon-
lijken bijt spreken, en «geen door ons gedaan wordt
aan Jeremische grondbeginselen toeschrijft. En zulke
onderstellingen gaan er bij onze landgenooten in als
klokspels. De mogelijkheid, dat ook in deze zaak uit
gevolg van roeping en plicht gehandeld wordt, dat
waar anderen ons zoo uitsluitend voorgingen, wij
ook eenzijdig de handen aan den ploeg sloegen, en
ook op het gebied der Kranken-verpleging, leer en
leven samenwoogen, die mogelijkheid wordt niet eens
overwogen. Wat van de zijde der Gereformeerde
broeders geschiedt, is uit zich zelf slecht en verwerpelijk,
Jeuetsich en boos.
Intusschen wordt dit meer duidelijk, dat die felle
hartsaak meer de beginselen dan de personen treft.
Indien Dr. Bronsveld werkelijk de belijdenis der Gere-
formeerde kerk van harte toegedaan was, liefdelijk en
beleid, zou hij zoo niet kunnen spreken. De anti-
pathie tegen de Gereformeerde leer, en daaruit voort-
vloeiende levensbeschouwing, vloet al die scherpe
voort. Hoe meer de Gereformeerde beginselen weder
verbreid worden en tot heilrijke komen, hoe meer
de uitdagingen van afkeer ook zullen vernomen wor-
den, maar hoe meer het ook bliken zal, dat zij die
verzoenen willen, wat zij aan overzeenheid in
en gescheiden willen houden, wat uit zijn aard saam-
behoort, op kerkelijk en Theologisch gebied naar den
moderen, en op staatkundig en maatschappelijk ge-
bied naar den liberalen hooft gedreven zullen worden.
En of het nu voor God bestaan kan, gedurende het
leven tot het liberalisme te zeggen: Uw volk is mijn
volk, en in de sterfverruim tot de orthodoxie: uw God
is mijn God, is een vraag, die geen mens al hand-
woorden kan of wil uitdrukken. Een ieder staat of valt
zijn eigen leer.
Zoo zal het bij de uitkomst blijken, dat beginselen
sterker zijn dan menschen. Wie op menschen vertrouwt,
komt daarom telkens bedrogen uit. Maar daarom volgt
niet, dat we in watrouwen sterfte moeten zoeken.
Onze sterfte is in moet zijn de Heere. — — —
wie in zijne oprechtheid wandelt, wandelt zeker, men-
schen de klappen van vertrouwen en op wantrouwen
van menschen door. Hij tracht zich zeiven te kennen,
en neemt daardoor in menschen kennis toe. Daardoor
leeren wij ook waarden, en een ander uitsluitend
achten dan ons zeiven.
Wij hebben, in onze dagen van verzoeking en strijd,
op elk gebied zoo groote behoeften aan de gave der
onderscheiding, en — der waardering.
Het punt waarop het hier aankomt is het-
zelfde dat wij bezig zijn in onze artikelen over

den heer Nierstraas te betoogen, dat namelijk
het overloopen der heeren naar de Liberalen
en hun felle verworpenheid tegen de Calvinisten
een diepere oorzaak heeft, en dat wel in hun
afwijking van de belijdenis der Waarheid.
Deze heeren zijn niet Gereformeerde meer.
Ze hebben het Calvinisme niet lief, maar ze
dragen het haat en afkeer toe.
En zeer terecht zegt Ds. Gispin, dat hun haat
tegen de Calvinisten niet in afkeer van hun
persoon, maar in weerzin tegen de belijdenis
onzer vaderen zijn wortel heeft.
KUYPER.
Officieele berichten uit de Ned.
Ger. kerken.
ZETEN. Het was Zondag 6 November
voor de gemeente te Zetten een blijde dag.
Immers op dien dag smaakte zij het voor-
recht, om weder in een eigen kerkgebouw te
vergaderen, hetgeen sinds het breken met de
synodale organisatie niet het geval was ge-
weest. Wel had het door 's Heeren gunst aan
een plaats van samenkomst niet ontbroken.
De directeur van het gymnasium te Zetten
plaats, Ds. van Langen, die de gemeente deze
jaren bij den Dienst des Woords en der Sacra-
menten heeft willen voorgaan, was zoo wel-
willend een gedeelte van zijn gebouw des
Zondags haar ten gebruikte af te staan. Toch
was het om verschillende redenen wenschelijk,
dat de gemeente een eigen kerkgebouw be-
zate. De Heere heeft daartoe den weg geëffend,
en zoo mochten wij Zondag voor de eerste
maal in dat kerkje samenkomen. Onze geachte
consulent, Ds. J. C. van Schelven van Dieren,
was daarbij 's ochtends en 's avonds onze
voorganger. Des morgens dankte Z. Erw. in
zijn voorgedragen Heere voor zijn genade
dat Hij deze gemeente uit zijne hand dit
kerkgebouw had geschonken. Het als zodanig,
als een gave uit Gods hand te aanvaarden,
daarom wakte Z. Erw. ons op, in het korte
woord van inleiding, dat hij uitsprak, alvorens
tot zijne eigenlijke predicatie over te gaan.
Hij kwam hier niet om een gebouw in te
wijden, maar om het Woord Gods te bedie-
nen. Moge deze plaats van samenkomst
zoo begerde de spreker van den Heere —
slechts kunnen getuigen van vele uren, waarin
Gods Woord verklaard en van het hart
der hoorders gebracht; uren van heil en zegen,
waarin de Heere rijklijk met Zijnen Geest
werkt in het midden der gemeente. Daarna
ging Z. Erw. over tot de behandeling van den
tekst, dien hij voor deze uren gekozen had, en
die in Ephese 3: 12 aldus luidde: «In den-
welken (Christus) wij hebben de vrijmoedig-
heid, en de toegang met vertrouwen, door
het geloof aan hem».
Vooral des morgens vulde een aanzienlijke
schare het kerkgebouw, terwijl de Edelacht-
bare heer burgemeester, daartoe door den
kerkeraad uitgenoodigd, onder de aanwezigen
werd opgemerkt.
Het gebouw, dat aan ruim 250 personen
plaats biedt, wordt algemeen geroemd als lief
en doelmatig.
Namens den Kerkeraad,
J. H. SLOTHOUWER, Scriba.
Buitenland.
Duitsland. De aanstaande Synode
der Pruisische landkerk. Een
keizerlijk stuk tegen het «Zukal-
terthum».
Weldra zal de Algemeene Pruisische Synode,
der Evangelische landkerk, die om de vijf
jaren vergaderd, samenkomen en dit wel voor
de derde maal. Tiedert leden deze Synode ver-
den door den koning van Pruisen als opperste
bischop benoemd; de keizer wees ditmaal
voor de helft aanhangers der «positive Uni-
on» voor één vierde confessioneelen en voor een
vierde mannen der middenpartij hiertoe aan.
Van de 200 leden behooren er 80 tot de «posi-
tive Union», 60 tot de confessioneelen en 60
tot de middenpartij.
De voorstellen, die op deze algemeene Synode
moeten behandeld worden, zijn nog niet offici-
lelijk bekend. Zeker is het, dat de kwestie van
de agenda en van de verhouding van Kerk en
Staat niet op het programma van werkzaamheden
zullen komen. Over het algemeen schijnt men
zich uitsluitend met uitwendige zaken te zullen
bezig houden, als pensionering van predikanten
en de verzorging hunner weduwen en wezen.
Als praeses wordt Vorst Stolberg benoemd;
men meent dat de Keizer hem tot lid der
Synode benoemd heeft, opdat hij als voorzitter
der Synode zou kunnen optreden. Hetgeen men
van de te behandelen zaken verneemt, bevestig-
t bij ons het denkbeeld, dat men in de
Pruisische landkerk al het mogelijke aanwendt
om haar een schijn van leven te geven. De
staatslieden, die in Duitsland den toon aan-
geven, zeggen nog altijd, trots alle droeve
ervaringen omtrent den verachten, zedelijke
toestand des volks: «Wij hebben genoeg aan
eene zelfstandige kerk: de Roomsche; wij wil-
len er ons geen tweede op den hals halen».
Geen wonder, dat de «Allgem. Luth. Evang.
Kirchen» er zich over beklagt dat de Synode
zich niet zal bezig houden met de dringende
vragen van het kerkelijk leven als daar zijn:
Hoe zal de in- en uitwendige zending in het
kerkelijk organisme worden opgenomen; hoe
zal men een dam opwerpen tegen de strooming,
die omverwerping van het Christendom beoogt,
gelijk die vooral op vele leerstoelen en univer-
siteiten openbaar wordt; hoe zal de invloed
der kerk zich weder op het gebied der wetten
verpleging laten gelden; hoe zal men zich ver-
dedigen tegen juridische machtsoverschrijding
tegen de bediening van het ambt? enz.
Hoe weinig sympathie wij voor den tegen-
woordigen Duitschen keizer gevoelen als wij
zijn kerkelijke politiek in aanmerking nemen,
toch moeten wij erkennen, dat hij een open
oog heeft voor de sociale en zedelijke nooden
van zijn volk. Bekend is het, hoe deze mach-
tige gebieder zich geworpen heeft op de sociale
quaestie; geen heil verwachende van een uit-
zonderingswet, waarbij de sociaal-democraten
in hunne vrijheid als staatsburgers zeer beperkt
werden, en de lijeren hand der politie op hen
deed drukken, is deze ook onder zijne regeer-
ing afgeschaft, en is het keizers streven om
door goede wetten het lot van den vierden
stand te verbeteren. Het gevolg van deze
politiek is geweest, dat sommige socialistische
leiders zich deden kennen als voorstanders van

eene geleidelijke sociale hervorming, ter-
wijl anderen vasthielden, dat alleen een ge-
weldadige ommekeer verbetering voor den
arbeidersstand kon aanbrengen — dus verdeel-
heid in het kamp der socialisten en verster-
king van de positie der regering.
Den 22sten October heeft de keizer opnieuw
getoond, dat hij den nood van zijn tijd kent.
In een staatsstuk heeft hij zich gewend tot
de kringen van zijn volk, die nog op zede-
lijkheid prijs stellen, om de aandacht te vesti-
gen op het z.g. «Zukalterthum», of het hou-
den van bijzitten.
De liberale pers in Duitsland kent als
gemeensdadelijk tegen de ontucht niets anders
dan de «kazernering der prostitutie», wij
zouden in Nederland dit de «reglementering
der ontucht» noemen. Het houden van bij-
zitten zou worden tegengegaan, wanneer er
onder toezicht van de overheid publieke hui-
zen van ontucht waren. Doch het feit dat er
naast talloze bordelen in Parijs nog 55,000
z.g. maintaines gevonden worden, bewijst zon-
neklaar dat de reglementering der ontucht
geen dam opwerpt tegen de overtredding van
het zevende gebod, maar die veel eer in de
hand werkt. Een joodsch blad ijverende voor
de reglementering der prostitutie haalt als
bewijs aan, dat ook de pausen in de midden-
eeuwen publieke huizen van ontucht lieten
stichten. De liberalistische pers gaat uit van
de beschouwing, die ook in de heidenwereld
gold, dat hoererij iets onvermijdelijks is, als
eten en drinken.
In het Keizerlijk stuk wordt uitgesproken,
dat de Keizer in de richting door hem aan-
geleid, zoo spoedig mogelijk bepaalde voor-
stellen verwacht, ter bestrijding van het hou-
den van bijzitten. De betrokken ministers
zullen dezen wensch wel verstaan.
Uit het stuk zelf kunnen wij reeds opma-
ken waarvan de keizer verbetering verwacht.
Hij wijst welke de houding der advocaten
behoort te zijn, in processen die tengevolge
van het plegen van ontucht gehouden worden,
en noodigt de rechtbanken uit hunne waar-
digheid te bewaren. Deze vermaningen zijn
zeer niet ongegrond als men weet hoe het in
een bekend proces onlangs toeging. Ook
wil de keizer dat z.g. schandaal-processen
niet gesloten deuren zullen gevoerd worden.
Ook wil de keizer dat er verschierde wetten
gemaakt zullen worden tegen de onzedelijkheid
en dat daarbij zal gebroken worden met de
valse «humaniteit».
Natuurlijk kon het keizerlijk stuk niet alles
vermelden wat er te doen is, om de ontucht
te bestrijden. Dat de geringe loonen die aan jon-
ge meisjes te Berlijn en elders uitbetaald worden,
haar den verleiders in de armen voeren, dat
het samenwonen van menschen van verschil-
len kenne en ouderdom in één kamer, de
zedelijkheid ondermijnt; dat het feit dat een
leiden gedwongen zijn om de ruimte van één
vertrek nog met anderen te deelen, die niet
tot hun gezin behooren, omdat zij anders de
huur niet kunnen betalen, de onzedelijkheid
in de hand werkt, is van algemeene beken-
heid. Verblijvend is het dat de keizer den stoot
gegeven heeft tot een actie die van groot nut
worden kan voor geheel Duitsland, in 't
bijzonder voor Berlijn. Reeds begonnen Franche
schrijvers er op te wijzen dat Duitsland
weldra Frankrijk in zedeloosheid zou over-
treffen.
Amerika Toestand der Ned. Ger. kerk.
kerken. (Vervolgd).
Later aankomende Chr. Gereformeerden ge-
voelden zich echter in de Nederlandsche Gere-
formeerde kerk van Amerika niet thuis. Het
Engelsche element had er te zeer den boventoon
in en men achtte zich onder de synode der
Amerikaansche Gereformeerde kerk niet vrij
gevoeg. Een hevige strijd ontbrandte over de
vraag of men vrijmetselaars al dan niet tot
leden der kerk zou aannemen. Het einde
daarvan was dat in 1856 eene afscheiding plaats
had, waardoor de Holl. Christelijk Gerefor-
meerde kerk werd gesplitst; die vroeger den
naam droeg van «de Ware Hollandse Gerefor-
meerde kerk». Niet alle Christelijk Gerefor-
meerden die uit Nederland naar Amerika waren
overgekomen, vonden deze scheiding door het
Woord Gods gewettigd, en bleven bij «de Ge-
reformeerde kerk van Amerika». Dat hierdoor
broeders van hetzelfde huis tegen elkander
verdeeld werden, is licht te begrijpen.
Toch bleek de Hollandse Christelijk Gere-
formeerde kerk levenskracht te bezitten. In
1881 telde zij nog slechts 40 gemeenten met
ruim 200 leeraars; in 1889 had zij 76 kerken
met 44 leeraars en ruim 28,000 zielen. De
Reformed Church in America is minstens twaalf-
maal sterker in leden en leeraars, dan de van
haar geschiedene *Dutch Chr. Ref. Church*.
De Chr. Gereformeerden, al is hun ledental
niet groot, hebben toch te Grand-Rapids eene
theologische school voor hunne aankomende
predikanten.
Men heeft behalve deze Hollandse Chr.
Ger. kerk nog eene «Ware Ned. Gereformeerde
kerk» in 1822 gesticht, die in 1889 slechts
481 lidmaten, 2000 zielen, 7 leeraars en 13
kerken telde; deze is hoofdzakelijk eene Zin-
dkerk.
In 1882 hebben zich bovendien een 6 a 7
gemeenten van de Hollandse Christelijk Gere-
formeerde kerk afgescheiden. Maar deze twee
kleine groepen kerken leggen bij de beschou-
wing van de Gereformeerde kerk in Amerika
geen gewicht in de schaal.
Er is echter nog eene derde Gereformeerde
kerk in de Vereenigde Staten, bekend onder
den naam van «The Reformed Church in the
United States», voornamelijk gevormd door
Gereformeerden, die uit West-Duitsland en
uit Zwitserland naar Amerika togen. Deze kerk
erkent officieel den Heidelberger Catechismus
als formulier van eenigheid. Waarom ook niet
de Nederlandse geloofsbelijdenis en de Dord-
sche leerregels? Wij denken, wij die belijdenis-
schriften den emigranten uit Duitsland en
Zwitserland te heijnd zijn toegeschieden, terwijl
Comrie omtrent den Heidelberger leert, dat
deze aldus is opgesteld om met handhaving
der waarheid de Lutherschen zoo min mogelijk
te ergeren, vermits er hoop was, dat men de
onderlinge verschillen door een verdrag zou
kunnen afdoen en men ook zooveel mogelijk
zou kunnen deelen in den Religie-vrede, waarin
alleen die welke de Augsburgsche confessie
beleden, begrepen waren.
Opmerkelijk is het dat «de Duitse Gerefor-
meerde bond» ook enkel den Heidelberger
Catechismus tot grondslag van vereeniging heeft
aangenomen, met het kennelijk doel om on-
derscheidene richtingen in de Gereformeerde
kerk, die nog op den Gereformeerden eernaam
prijs stellen, in den bond te kunnen opnemen.
Had men bijv. de Dordse leerregels ook als
grondslag der vereeniging aangenomen, wij ge-
looven niet, dat Prof. Ehrard zich bij haar had
aangesloten.

Wat daarvan zij, de Duitse Gereformeerde
kerk, gelijk men haar gewoonlijk noemt, is als
Gereformeerde kerk haast niet meer herken-
baar. Er deden zich methodistische invloeden
gelden, er kwamen verschillende groepen en
richtingen, die elkander het terrein betwisten,
en zoo heeft men haar kunnen vergelijken met
het Ned. Hervormd kerkgenootschap in ons
vaderland.
WINKEL.
Voor Kinderen.
Beelden en gelijkenissen.
De hoofdzak waarop iemand, die een beeld
of een vergelijking gebruikt te letten heeft, is
wel dat hij geen valsche of onjuiste, maar
echte, ware gebruikt.
Schijnbaar is dat heel gemakkelijk, in wer-
kelijkheid echter niet.
Een beeld is een voorstelling van dit of dat,
en nu moet het natuurlijk altijd zoo zijn, dat
het niet iets onmogelijks poogt voor te stellen,
want dan is het eenvoudig geen beeld meer.
We zullen nu eenige uitdrukkingen opschrij-
ven en dan zien of zij aan de eischen voldoen:
1. Dit boek is een rijke bron, waaruit de
onderzoeker schatten opdoelt.
2. Als de zaden des hoogmoeds in ons hart
oprijzen, moeten we hen bestrijden.
3. Hij nam moedig tegen een zee van rampen
de wapenen op.
4. Deze onderneming heeft schoone vruchten
afgeworpen.
5. 't Was ontzaglijk aardig dat hij te wonen.
Dat zijn nu volkomen zooals men telkens
hoort of leest. Zijn die goed?
In nr. 1 wordt een boek vergeleken bij een
bron; dat gaat goed. Maar nu moet men uit
deze bron gaan *drinken*. Dat nu deugt niet.
Het beeld is valsche. Uit een bron moet
men *drinken*.
Nr. 2 spreekt van zaden die *oprijzen*; iets
wat onmogelijk is; 't moet zijn *opschieten*. Die
zaden moeten dan bestrijden. Maar men
vecht niet met kwaad zaad: men *rooit* het uit.
Even verkeerd is nr. 3. Als de wilde gol-
ven op mij aankomen, kan mijn schip wel be-
proeven die te klieven: maar al neem ik sabel
en geweer op tegen de zee, het zal niet baten.
Het is zelfs belachelijk als men zich iemand
voorstelt, die een zwaard zou grijpen tegen de
baren. Dat wist koning Knecht van Denemar-
ken al en die is reeds vele eeuwen dood.
Nr. 4 lijkt goed en is het toch niet. Er
wordt hier bedoeld dat de zaak veel goeds
heeft opgeleverd, voordeel gegeven. Maar elke
landman weet dat het wel goed is als de boom
vruchten draagt, maar niet als hij ze *afwerpt*.
Denkt maar eens aan hetgeen de Bijbel zegt
van den vijgenboom die onrijpe vijgen afwerpt.
En eindelijk nr. 5, dat we genomen hebben,
al is 't geen beeld om te waarschuwen tegen
een fout die tegenwoordig (ook in de bijeen-
komsten) voorkomt. «Ontzaglijk» is wat
erbied met zekere vrees inboezemt. Hoe komt
dat nu bij «aardig» te pas? Even dwaas is
b.v. «ijdelijk mooi». Want het zegt dat het
zoo mooi is dat men... er van jat!
We zien dus wel, dat al deze uitdrukkingen
niet deugen; ze lijken wel goed, maar wie na-
denkt zal ze niet gebruiken. Als ieder die
spreekt of schrijft eerst *dacht*, zou men trou-
wens sooveel van die gebraken niet vinden.
Stellen we nu tegenover die verkeerde uit-
drukkingen er 5 andere:
1. De kinderen Israels zullen zijn als de
sterren des hemels en als het zand aan den
oever der zee.
2. De Heere is mijn steenrots en mijn burg,
mijn hoop en vertrek.
3. De volkeren zijn (bij den Heere God)
geacht als een stofje aan den weegschaal.
4. Elk rechtvaardige is moedig als een jonge
leeuw.
5. Kolen vuurs op het hoofd zijns vijands
hoopen.
Zie, als we deze uitdrukkingen die, wat de
hoofdzak betreft, in het Woord des Heeren
voorkomen, even in denken, dan zien we dat
ze juiste en duidelijke beelden bevatten. En
dat is het waar 't op aankomt.
Voorzichtig.
De Heere Jezus heeft tot de zijnen gezegd,
dat zij oprecht moeten zijn als de duiven, maar
ook voorzichtig als de slangen.
Dit laatste wordt wel eens niet begrepen,
want, zoo zegt men, een slang is toch een
naar, valsche en schadelijk beest. Maar men
vergeet, dat de Heere hier alleen de *voorzich-
tigheid*, dus een deugd van de slang, ons tot
voorbeeld stelt en niet haar boosheid.
Wat de Heere er mee bedoelde leert de
geschiedenis van een dominee, welke ik u wil
vertellen. Hij heette Rowland Hill en was
een der grootste en beste leeraars nu 50 jaar
geleden.
Ds. Hill dan werd eens verzocht te prediken
op een plaats, waar hij heftigen tegenstand
verwachtte. Zelfs was bekend, dat een ver-
maarde vuistvechter was gehurd geworden
om hem aan te vallen! Desniettemin besloot
hij er te gaan prediken, doch dacht na hoe
hij zijn tegenstander zou ontwapenen.
Na den kansel bestegen te hebben, zag hij
de vergadering eens over, en bemerkte al spoed-
ig den vuistvechter, dien hij eens goed op-
nam. Hij wenkte hem nu tot zich, en ver-
zocht, of hij niet zoo goed zou willen zijn, om
plaats te komen nemen op de trappen van den
predikstoel.
«Ik ben hier gekomen», zoo vervolgde hij,
«met het doel om voor deze menschen te
prediken, in de hoop hun goed te zullen
doen; maar men heeft gedreigd, mij te zulen
hinderen. Nu is mij ter oore gekomen,
dat gij zeer sterk zijt en behendig in zelfver-
dediging; en als ik u zoo aanzie, dan geloof
ik dat ook. Daarom wensch ik, mij in uw handen
te stellen, en op uw bescherming te mogen reke-
nen. En nadat de godsdiensttoefening is afge-
loopen, zal het mij een eer zijn, zoo gij in
mijn rijtuig met mij gebrukt!»
De man scheen de volle kracht van het
compliment te gevoelen. Althans zijn vijand-
schap was ineens geweken; hij verklaarde den
prediker gaarne te willen verdedigen in geval
ziet iets voor mocht doen, en hij hield woord
ook. Gelukkig echter gebeurde er niets. Na
den dienst vergezelde hij Ds. Hill naar diens
huis, at er en beroemde zich later altijd over
de eer, hem door den predikant aangedaan.
Zie dat was voorzichtig gehandeld, en dat
is 't wat de Heere ons gebiedt te doen.
HOOGENBEEK.

Ingezonden Stukken.
(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.)
School te Kootwijk.
Het besluit van den Raad der gemeente
Barneveld tot opheffing van de openbare school
te Kootwijk, is, door de Gedeputeerde Staten
van Gelderland, goedgekeurd en zoo is dan
nu het kleine Kootwijk de eerste gemeente op
de Veluwe waar het openbaar voor het Chris-
telijk onderwijs plaats maken moest.
Tot op heden stond het lokaal van de open-
bare school ledig en was de Christelijke school
in een van de vertrekken van het meestershuis
gevestigd.
De vereeniging tot stichting en ondersteu-
ning van scholen voor Gereformerd onderwijs,
besloot het meestershuis met tuin, schoollokaal
en meublement van den Raad der gemeente
te huren voor den tijd van vijf jaren, zoodat
de Christelijke school nu weldra in dat perceel
zal worden overgebracht.
Het bestuur acht het gewenscht de aandacht
van de vrienden van Gereformerd onderwijs
en in het bijzonder van hen die de scholen
te Kootwijk en te Kootwijkerbroek krachtig
steunen, op deze zaak te vestigen.
God heeft de arbeid, in Zijnen naam en
kracht begonnen, wenschelijk gezegend, daarom
God alleen de eer.
Kootwijk Christelijke school mocht de open-
bare geheel verdringen en te Kootwijkerbroek
bloeit het Christelijk onderwijs, telt de school
ruim 120 leerlingen, terwijl daarentegen het
getal van de openbare school te Stroe op
geveer 20 is gedaald.
Met vrijmoedigheid wendt het bestuur zich
tot de vrienden van Gereformerd onderwijs
in Nederland met het dringende verzoek toch
krachtig deze arbeid te willen steunen.
Nu de openbare school is opgeheven, zijn de
nigaven aanmerkelijk hooger, want de Chr. school
te Kootwijk dient nu geheel te voldoen aan
de door de wet gestelde eischen en daarenboven
is, de door den Raad der gemeente gevraagde
huur, ofschoon billijk, toch ver boven het tot
hiertoe voor het woonhuis alleen, gevorderde.
De in de *Heraut*, onder de rubriek Kootwijk,
verantwoorde gelden zijn niet alleen van deze
school, maar voor beide scholen en wel in hoofd-
zaak voor de school te Kootwijkerbroek bestemd.
Er is veel, zeer veel voor deze scholen
noodig en daarom moeten wij de vrienden bij
vernieuwing op de vele behoeften wijzen met
de bede dat de Heere veler hart neigt tot
deze zaak.
Het bestuur der scholen met den Bijbel
te Kootwijk,
Ds. J. H. HOUTZAGERS, Voorzitter.
R. VAN BUURK, Secretaris.
Kootwijk, 16 Nov. '91.
Gereformeerde Gezindheid.
Ned. Ger. Kerken.
DRIETALEN: Wageningen, D. Bakker te Apel-
doorn, C. W. E. Ploos van Amstel te Gerkes-
bloot en F. W. Sluiter te Heer. — Harlingen, J.
Hania Pm. te Oosterterp, S. Sleewijk Visser te
Rijsoord en J. J. Westerbeek van Eerten B. Im. te
Midrecht.
TWEETALEN: Steenwijk, P. N. Kruiswijk te Hoo-
geveen en C. W. E. Ploos van Amstel te Gerkes-
bloot. — Broek op Langedijk, D. Tom, cand. aan
de V. U. en J. Brouwer te Naalwijk. — Schoon-
revoerd, A. Schouten te Charlois en J. D. van der
Velde, te Maastland. — Leerdam, G. de Gooijer te
Nunpspeet en L. Spoel te Kampen.
BROEFEN: Schoonrevoerd, A. Schouten te Char-
lois. — Middelburg, C. W. J. van Lummel te
Delft. — Harlingen, J. J. Westerbeek van Eerten
te Midrecht. — Broek op Langedijk, D. Tom, cand.
aan de V. U. — Wijchel (Fr.), J. v. d. Vlies te
Duurswoude. — Capelle aan den IJssel, A. Mulder te
Bolsen.
BEDANKT: Schoonhoven en Willige Langerak (ge-
com.), J. G. J. Barger te Driebergen. — Meppel,
W. J. A. Winkels te Oudewater. — Heineboord,
J. W. Gunt te Brouwershaven. — Montfoort, G.
de Gooijer te Nunpspeet. — Nieuw Helvoet, C. W.
J. van Lummel te Delft.
Christelijke Gereformeerde Kerk.
DUETAL: Zierzee, A. Brunning te Grootebroek,
A. T. Kamp A. W. te Heerenveen en J. A. Schultz
te Geertruidenberg.
BROEFEN: Wirdum (bij Leeuwarden), W. Bosch
te Andijk. — Goes, J. van der Linden te 's Herro-
genbosch. — Schiedam, S. T. Gossinga te Bol-
ward. — Ferwerd, J. van der Kouwe, te Stedum.
BEDANKT: Loppersum, J. W. Gunt te Brouwers-
haven. — Scheemda, L. Stroeve te Bunde.
Synodale Genuotschapskerk.
BROEFEN: Oosterveen en Echten, G. F. Hapsels
te Colmschate. — Kolthorn, J. de Jong, laats pred.
in Ned. O. Indië. — Neunen, J. J. N. de Groot te
Zeddam. — Hensbroek, J. de Jong, eervol ontslagen
zed. in Ned. O. Indië. — Siedrecht P. Knuttel
D. Pe. te Zandijk. — Kockengen, W. Willems te

E Voto Dordraceno.

De teekening op E VOTO DOR-
DRACENO (de volledige toelichting op
den Heidelbergschen Catechismus) door
Dr. A. KUYPER, als premie voor de
abonneanten van de *Heraut*, blijft open-
gesteld op de voorwaarden vermeld in
het No. van 14 Juni j.l. en herhaald ir
de volgende nummers.
Iedere teekenaar heeft het recht een
of twee exemplaren tot den halven han-
delsprijs, dus voor / 12 per exemplaar, te
bestellen. Het eerste deel wordt D. V.
in Augustus 1892 aan de teekenaars
verzonden.
De Administrateur
J. A. WORMSER.
Amsterdam, Juli 1891.